

CÓ HAY KHÔNG CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC CHUẨN MỰC ĐẲNG CẤP QUỐC TẾ?

• PGS.TS. BÙI HIẾN

Chất lượng giáo dục (CLGD) - đào tạo nói chung hiện nay là vấn đề nổi cộm không chỉ ở Việt Nam, mà ở ngay cả nước Mĩ vốn vẫn được thế giới thường cho là có chất lượng cao nhất. Song cần phải nói ngay rằng đây là một khái niệm chưa được xác định thống nhất, rõ ràng, đầy đủ và chính xác, nên mỗi người hiểu một cách, mỗi nước có một định nghĩa riêng, ấy vậy mà trong WTO (Tổ chức Thương mại Quốc tế) người ta lại cứ muốn chuẩn hoá CLGD. Một vài nước giàu mạnh, nhất là Mĩ, luôn luôn muốn áp đặt quan niệm và tiêu chí chất lượng của mình, rồi hô hào thế giới phải lấy đó làm chuẩn mực quốc tế để so sánh, đánh giá CLGD - đào tạo của tất cả các nước khác, không giống họ thì bị xếp loại là kém chất lượng và không được họ chấp nhận (Vấn đề "CLGD" đã được chúng tôi phân tích tỉ mỉ trong bài viết đăng trên Tạp chí Cộng sản số 116-2006). Xin nhắc lại một ý của Tổ chức Bộ trưởng GD các nước Đông - Nam Á (SEAMEO) năm 2002 đã đưa ra trong tài liệu "Thực hiện chính sách bảo đảm CLGD đại học trong khu vực Đông - Nam Á", với một định nghĩa khái quát: **"Chất lượng là sự phù hợp với mục tiêu"**. Như vậy là các vị Bộ trưởng đã khẳng định rằng chỉ có CLGD riêng của từng nước, chứ **không có chuẩn CLGD quốc tế chung cho tất cả các nước trên thế giới**, bởi lẽ mục tiêu GD-đào tạo con người của nước này không bao giờ trùng hợp với nước khác. Có chăng chỉ là trùng hợp với nhau ở một vài khía cạnh nào đó trong chất lượng mà thôi, và thường thấy nhất là về mặt khoa học-kỹ thuật-công nghệ và tay nghề chuyên môn, chứ trên tổng thể cả năng lực và phẩm chất của nhân cách nói chung thì không hề thấy, do đó mà cũng không thể có một khuôn mẫu CLGD thống nhất cho mọi quốc gia, mọi dân tộc được, đơn giản là vì hầu hết các nhân tố đầu vào của GD ở nước này không bao giờ đồng nhất với nước khác (lịch sử, văn hoá, khoa học, điều kiện kinh tế-xã hội, thiên nhiên, môi trường, truyền thống, phong tục, tập quán, lối sống, tâm lí, v.v... đều có

tính đặc thù dân tộc), mặc dù cũng có một số nhân tố tương đồng như đã nêu trên.

Luật GD được Quốc hội CHXHCN Việt Nam sửa đổi, bổ sung và ban hành năm 2006 có ghi: "Điều 2. Mục tiêu của GD

Mục tiêu của GD là đào tạo con người Việt Nam phát triển toàn diện, có đạo đức, tri thức, sức khoẻ, thẩm mỹ và nghề nghiệp, trung thành với lí tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất và năng lực của công dân, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc" (tr 8).

Ai cũng thấy mục tiêu đào tạo con người XHCN Việt Nam trên đây chắc chắn không thể trùng hợp, thậm chí trong đó còn có những nội dung đối lập với mục tiêu đào tạo của các nước tư bản Âu-Mĩ và các nước Đông Nam Á, cho nên CLGD của Việt Nam không bao giờ có thể trùng hợp với CLGD của các nước đó được. Nếu cứ cố hô hào phấn đấu nâng cao CLGD cho ngang tầm khu vực và quốc tế theo đòi hỏi của các nước tư bản phát triển, thì có nghĩa là ta khuyến khích từ bỏ mục tiêu đào tạo con người xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam XHCN để tiếp nhận mục tiêu đào tạo con người xây dựng và bảo vệ nhà nước Tư bản Chủ nghĩa như họ. Không thể nghĩ rằng trong ngành GD chúng ta còn có người không nhận ra cái lôgic sơ đẳng này.

Trong thực tế người ta chỉ có thể tạm thời dừng lại và tách ra một vài mặt kiến thức hoặc kĩ năng nào đó vốn có sẵn những chỗ tương đồng nhất định của CLGD giữa các nước để so sánh hơn kém giữa chúng mà thôi (tất cả các cuộc thi Olympic quốc tế của học sinh, sinh viên đều chỉ diễn ra trong các giới hạn đó). Chúng ta thừa nhận rằng về mặt khoa học tự nhiên, kĩ thuật, công nghệ, quản lí sản xuất, Việt Nam còn thua kém nhiều nước, vì vậy ngành GD phải cố gắng đào tạo đủ nguồn nhân lực để mau chóng loại trừ những yếu kém, lạc hậu đó đi. Nhưng điều ấy không có nghĩa là tự ta phải phủ nhận tất cả

những mặt ưu việt, những thành tích GD thực sự vĩ đại của Việt Nam trong nửa thế kỉ qua mà cả thế giới đều công nhận. Cho nên những kiểu phàn nàn, phê phán, đánh giá, so sánh CLGD chung chung của Việt Nam kém xa nước này, nước nọ là thiếu khách quan, phiến diện và thiếu trách nhiệm, là nặng đầu óc sùng bái ngoại bang và tự ti dân tộc, do đó cũng là vô tình hoặc hữu ý hạ thấp giá trị nguồn nhân lực của Việt Nam, làm nhạt ý chí tự lực tự cường vươn lên của người Việt, mà hệ quả tất yếu của thái độ ấy là chỉ làm lợi cho ngoại bang. Còn những lời cổ vũ, khuyến khích, thúc ép nâng cao chất lượng đồng đều giữa các nước trong WTO thực chất đó chỉ là ý đồ của các nước giàu nhằm lừa dối, động viên các nền GD của những nước đang phát triển sẵn sàng cung cấp nguồn nhân lực có những mặt chất lượng cần thiết phù hợp với yêu cầu của chủ nghĩa tư bản lũng đoạn xuyên quốc gia (chủ yếu là về trình độ khoa học-kĩ thuật, công nghệ sản xuất, tay nghề nghiệp vụ, năng lực quản lí tư bản chủ nghĩa và lòng trung thành với chủ nghĩa tư bản), chứ tuyệt nhiên họ không hề có chút quan tâm gì đến việc tạo nguồn nhân lực cho sự phát triển độc lập của nước khác, thậm chí còn sử dụng một bộ phận trí thức do họ đào tạo và mua chuộc được để đòi thực hiện những cuộc cải cách GD theo kiểu nước này nước nọ nhằm đạt các chuẩn mực CLGD quốc tế của họ, nếu không được thì sẵn sàng kích động gây tình hình bất ổn và chống lại những quốc gia độc lập không chịu khuất phục trước âm mưu bành trướng bóc lột của họ nấp dưới những chiêu bài mở rộng tự do, nhân quyền cũng lại theo chuẩn mực quốc tế do họ đề ra, rồi lại bị chính họ chà đạp lên khi vướng vào lợi ích của họ (Có những năm nước Mĩ đã bị truất mất chiếc ghế thành viên trong Uỷ ban nhân quyền của Liên hiệp quốc vì bị cả thế giới lên án vi phạm nhân quyền nghiêm trọng). Thử ngẫm xem: những học sinh, sinh viên các trường, các khoa xã hội-nhân văn Việt Nam (văn học, sử học, triết học, chính trị học, kinh tế học, luật học, hành chính học, v.v...) được đào tạo theo đúng các chuẩn chất lượng quốc tế của các trường đẳng cấp quốc tế kiểu Anh-Mĩ ấy liệu sẽ làm lợi được những gì cho công cuộc xây dựng **chủ nghĩa xã hội** và bảo vệ Tổ quốc **xã hội chủ nghĩa** Việt Nam? Nhưng

điều chắc chắn mà họ có thể làm tốt, và rất tốt được cho Mĩ là hoặc vô thức hoặc tự giác hành động gạt bỏ mục tiêu (định hướng) xã hội chủ nghĩa của Đảng và nhân dân ta đã chọn để đưa đất nước ta sớm hoà nhập dễ dàng vào với thế giới tư bản một cách có bài bản theo đúng chuẩn quốc tế trong các sách giáo khoa mà họ được học. Còn nhớ, ở thế kỉ trước người Mĩ đã từng đánh giá rất thấp và coi thường CLGD của Liên Xô, thậm chí không thừa nhận giá trị tương đương bằng cấp của Liên Xô và luôn luôn đánh tụt bậc lương của kĩ sư và các nhà khoa học Xô viết. Nhưng khi nghe tiếng vệ tinh Liên Xô "bíp, bíp" trên đầu và nhìn thấy Gagarin bay vào vũ trụ trước Mỹ, thì người Mĩ mới đành phải tạm gỡ bỏ thái độ kiêu căng, ngạo mạn, rồi ngậm ngùi công nhận CLGD cao và chấp nhận các giá trị văn bằng ngang hàng "quốc tế" của Liên Xô. Còn giờ đây ở đầu thế kỉ XXI này các học thuyết kinh tế tân kì nhất thế giới của Mĩ, đặc biệt là chính sách kinh doanh, thương mại tự do toàn cầu (không hạn chế) của hai tổng thống cha con Bush áp đặt lên cái "thế giới đơn cực" hay còn được che đậy bằng cái tên hoa mĩ hơn là "thế giới phẳng" do Mĩ không chế, đã làm đổ vỡ toàn bộ nền kinh tế mạnh nhất thế giới ấy và lôi cả nhân loại vào cơn lốc khủng hoảng toàn cầu, gây tai hoạ cho những nước phụ thuộc. Cuộc suy thoái kinh tế tự do kiểu Mĩ đang ném vô số người thất nghiệp ra đường tạo thành cuộc khủng hoảng nhân đạo toàn cầu lớn nhất từ trước đến nay. Vậy mà Mĩ vẫn cố tình bám giữ lấy chính sách đó, vẫn cứ khăng khăng không công nhận nhiều nước có nền kinh tế thị trường (tự do kiểu Mĩ!), để còn gây thêm áp lực với họ bằng những chính sách hạn chế, bất công, mang tính chất phân biệt đối xử. Song cũng chính học thuyết kinh tế thị trường tự do ấy đã đẻ ra nhiều thảm kịch cho ngay người Mĩ, nào là nhà tỉ phú lừa đảo phố Wall tự tử, rồi đến vụ thảm sát kinh hoàng xảy ra mới đây tại nơi giàu có nhất nước Mĩ. Hãng Associated Press ngày 27-1-2009 đưa tin: "LOS ANGELES – Một người đàn ông đã giết chết vợ, 5 đứa con nhỏ, rồi tự sát". Báo Lenta.ru của Nga ngày 28-1-2009 đưa thêm chi tiết: "Lupoe và vợ là Ana được tin bị Trung tâm y tế Kaiser Permanente ở tây Los Angeles sa thải cùng một lúc, đã cố nhờ công đoàn bảo vệ quyền lợi cho mình, nhưng

không kết quả... Trong thư tuyệt mệnh gửi cho đài truyền hình địa phương KABC-TV họ viết: "giao lại con cái cho những người xa lạ mà làm giu". Đó không phải hậu quả có liên quan trực tiếp đến CLGD Mĩ thì là cái giu Còn đây nữa, xin hãy xem tờ Education Week (TuầnGD) của Mĩ số ra ngày 12/6/2007 viết về chất lượng của GD Hoa kì như sau:

"Báo cáo cho thấy kết quả năm học 2006 - 2007 khắp nước Mỹ có 1,23 triệu học sinh (khoảng 30%) không tốt nghiệp trung học phổ thông được, phần lớn thuộc nhóm Mỹ bản xứ, Mỹ La-tinh và Mỹ đen. Cấp trung học cơ sở cũng chỉ có 70% học sinh lớp 9 tốt nghiệp lên lớp 10. Kết luận chính của báo cáo cho rằng, ngày nay học sinh tốt nghiệp trung học rồi muốn vào thị trường lao động phải tự trang bị thêm vài chứng chỉ nghề nghiệp nếu muốn có việc làm với lương khá. Những học sinh không có chứng chỉ nghề và không có bằng tốt nghiệp trung học thì tương lai rất mù mịt".

Nền GD "tiên tiến" nhất thế giới còn như vậy, thì tại sao người ta lại cứ chê bai và đòi hỏi các nước đang phát triển phải đạt CLGD đẳng cấp quốc tế (u-1). Rõ ràng cái gọi là "chất lượng quốc tế, đẳng cấp quốc tế trong GD" chẳng qua chỉ là những mưu đồ vụ lợi ích kỉ, nguy hiểm được che đậy và đánh bóng khoa trương của chủ nghĩa thực dân mới liên quốc gia trong thời kì hội nhập kinh tế toàn cầu, không hơn không kém, nên mọi người cần đề cao cảnh giác. Thực chất là họ muốn trút lên vai người khác (chủ yếu là các nước nghèo) gánh nặng đào tạo nguồn nhân lực cần thiết cho các công ti xuyên quốc gia, thậm chí cho ngay nền kinh tế trong nước họ, mà bản thân họ vẫn chưa thể đáp ứng nổi. Thực tế cho thấy những học sinh và nghiên cứu sinh loại giỏi của các nước nghèo được các tập đoàn tư bản lũng đoạn quốc tế hết sức quan tâm khuyến khích bằng nhiều chính sách ưu đãi về vật chất và tinh thần để họ cố gắng đạt được "chất lượng quốc tế" theo yêu cầu của các nước tư bản phát triển và sau khi có được tấm bằng đẳng cấp quốc tế thì họ lập tức được tuyển dụng vào làm cho các công ti xuyên quốc gia trên khắp thế giới, kể cả ở ngay quê hương vẫn còn nghèo nàn của họ, với chế độ đãi ngộ cao hơn hẳn các đồng nghiệp trong nước, nhưng lại thấp hơn

nhiều tiền lương của những người đồng cấp ở chính quốc. Thế nghĩa là cái lợi từ nguồn nhân lực chất lượng quốc tế ấy phần lớn lại chảy ngược vào ngân quỹ của các nhà tư bản thuộc các cường quốc kinh tế, còn nước nghèo đành chịu thiệt đơn (bỏ công đào tạo nhiều hơn), thiệt kép (không tuyển dụng được nhiều người giỏi) trong "cuộc cạnh tranh bình đẳng" (thực chất là "hết sức bất bình đẳng") với nước giàu trong WTO. Chả thế mà bên cạnh các cuộc họp WTO hàng năm, lại có những cuộc biểu tình của những người lao động khắp thế giới phản đối quyết liệt các chính sách toàn cầu hoá bất công của WTO đang đè nặng lên cuộc sống của họ. Vì vậy nếu cứ chạy theo yêu cầu chất lượng quốc tế của nước giàu, thì nước nghèo sẽ càng nghèo đi, mà nước giàu lại cứ càng giàu lên mãi, trước hết là do họ trốn được khoản chi phí kếch sù về GD phổ thông để tạo nguồn nhân lực ấy cho họ từ các nước khác (lẽ ra họ phải nuôi dạy số này từ bé như tại đất nước họ). Cho nên hãy cứ để họ bỏ tiền ra mà đào tạo nguồn nhân lực của mình, còn các nước đang phát triển chỉ nên cung cấp người cho họ nếu cần và có điều kiện, chứ không nên dốc vốn ra đào tạo sẵn theo tiêu chuẩn quốc tế (tức chuẩn quốc gia ích kỉ) của họ để họ tự do bòn rút tiền của và chất xám của nước nghèo.

Tóm lại, quốc gia nào thì CLGD ấy, vì nó phụ thuộc vào nhu cầu và khả năng phát triển của nước đó. Không nước nào là ngoại lệ và không ai có quyền đòi hỏi người khác phải làm theo ý mình, ngược lại cũng không nước nào cần phải chạy theo đuôi để đáp ứng nhu cầu và lợi ích của nước khác. Đó mới là sự công bằng và bình đẳng đích thực về GD giữa các nước trong WTO. Còn việc đi trao đổi, nghiên cứu, học tập cái hay, tránh cái dở của người khác để về áp dụng và khắc phục những điểm yếu kém của mình nhằm mục đích không ngừng tiến lên lại là việc xưa nay nước nào cũng phải làm.

Việt Nam ta cũng vậy.

SUMMARY

The author presents his points on the international standard education quality; the persistence, formality in international standard education quality shall not applied to any country. Vietnam education could be only on the right track if it has appropriate goals and steps towards that.